

6.ÜNİTE

ETKİN

VATANDASLIK

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

HALKA HİZMET EDENLER

Toplumu oluşturan bireylerin mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi **eğitim, sağlık ve güvenlik** gibi **temel ihtiyaçlarının** karşılanmasına bağlıdır. İnsanlar temel ihtiyaçlarının birçoğunu kendi başına karşılayamaz. Bu nedenle **temel ihtiyaçların karşılanması için pek çok kurum** görev yapmaktadır.

Temel İhtiyaç: İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için duydukları her ihtiyaca **temel ihtiyaç** adı verilir. Barınma, Sağlık, Güvenlik, Beslenme... gibi

Temel ihtiyaçlarımızın karşılanması için **Resmî Kurumlar** ve **Sivil toplum Kuruluşları** kurulmuştur.

Kurum: Sürekli olan toplumsal ihtiyaçları karşılamak için oluşturulmuş yapıdır.

Resmî Kurum: Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için devlet tarafından kurulan oluşumlara denir. Yaptığı işe **kamu hizmeti**, çalışanlara ise **kamu çalışanı** ya da **memur** denir.

Resmî Kurumların Özellikleri:

- Tüm **giderleri devlet** tarafından **karşılır**.
- **Çalışanlar** yaptığı hizmetin karşılığı olarak **ücret (maaş)** alırlar.
- **Kanunla** kurulur ve **çalışma esaslarını devlet** belirler.
- Çalışma zorunluluğu vardır ve **çalışma saatleri** **önceden** belirlenmiştir.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

HALKA HİZMET EDENLER

Eğitim İhtiyacımızın Karşılanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

Ülkemizde 12 yıllık **zorunlu eğitim** mevcuttur.

Ülkemizde eğitim hiçbir ayırım (din, dil, ırk, cinsiyet...) gözetmeksizin **herkese eşittir**.

Anayasamızın 42. Maddesinde **Kimse, eğitim ve öğrenim** hakkından yoksun bırakılamaz.

Eğitim ve öğretim, Devletin başta gelen ödevlerindendir.

Devlet okullarında **ücretsiz** eğitim verilir ve başarılı ancak maddi imkânı yetersiz öğrenciye **burs** sağlanır.

Ülkemizde **Milli Eğitim Bakanlığı** na bağlı **Kreşler, anaokulları, ilkokullar, ortaokullar, liseler, yabancı dil kursları, sürücü kursları, üniversiteler, halk eğitim merkezleri** eğitim ihtiyacımızı karşılayan kurumlara örnektir.

Sağlık İhtiyacımızın Karşılanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

Sağlıklı bir yaşam sürmek hepimizin en büyük dileğidir.

Devlet herkesin **beden ve ruh sağlığı içinde hayatını sürdürmesini** sağlamalıdır.

Anayasamızın 26. maddesine göre "**Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir**."

Ülkemizde sağlık alanında hizmet veren kurumlar **T.C. Sağlık Bakanlığına** bağlıdır

Ulaşım İhtiyacımızın Karşılanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

Köyler, şehirler, ülkeler arasında ya da bir yerleşim birimi içinde bir yerden başka bir yere gidiş gelişe **ulaşım** denir.

Ülkemizde **T.C. Devlet Demiryolları, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü** ulaşım ihtiyacımızı karşılayan kurumlara örnektir.

Ülkemizde ulaşım ile ilgili konulardan sorumlu bakanlık **Ulaştırma ve Altyapı bakanlığıdır**.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

HALKA HİZMET EDENLER

Güvenlik İhtiyacımızın Karşlanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

İnsanlar kendilerini güvende hissetmek ister. **Huzur ve güvenliğin sağlanması da devletin görevlerinden** biridir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, il ve ilçe emniyet müdürlükleri, polis merkezleri, güvenlik ihtiyacımızı karşılayan kurumlara örnektir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, **T.C. Millî Savunma Bakanlığı**; Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı ise **T.C. İçişleri Bakanlığına** bağlıdır.

Adalet İhtiyacımızın Karşlanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

Devlet, toplumsal düzeni sağlamak amacıyla **yasa** adı verilen kurallar koyar. Ülkemizde yaşayan herkes yasalara uygun hareket etmek zorundadır.

Yargıtay, Danıştay, Adliyeler, cezaevleri, Adli Tıp Kurumu ve barolar adalet ihtiyacımızı karşılayan kurumlara örnektir. Bu kurumlar **T.C. Adalet Bakanlığına** bağlıdır.

Haberleşme ve İletişim İhtiyacımızın Karşlanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

Teknolojinin gelişmesi haberleşme ve iletişim imkânlarını artırmıştır.

RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, cep telefonu operatörleri, televizyon kanalları, Genel Ağ'a bağlanma hizmeti veren firmalar ülkemizde haberleşme ve iletişim ihtiyacımızı karşılayan kurumlara örnektir.

Ülkemizde haberleşme ve iletişim alanında hizmet veren kurumlar **Kültür ve Turizm bakanlığı (RTÜK bu bakanlığa bağlı) Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (TRT bu kuruma bağlı) ve Cumhurbaşkanlığına (BTK bu kuruma bağlı)** bağlıdır.

Barınma İhtiyacımızın Karşlanması İçin Hizmet Veren Kurumlar

Devletimiz Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) sayesinde konut inşa etmekte ve yaşama alanları oluşturmaktadır.

Huzurevlerinde bakıma muhtaç yaşlı insanların, **Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne** bağlı merkezlerde ise çeşitli sebeplerle öz ailelerinden yoksun büyümek zorunda kalan çocukların eğitim, sağlık, barınma ve beslenme ihtiyaçları karşılanır.

Ülkemizde barınma ihtiyacını karşılayan kurumlar Cumhurbaşkanlığına ve Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile bakanlığına bağlıdır.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

HALKA HİZMET EDENLER

E-DEVLET

Teknolojinin gelişmesi ve Genel Ağ kullanımının yaygınlaşması ile beraber e-devlet uygulaması vatandaşlara hizmet vermeye başladı. e-devlet, devlet tarafından verilen bazı hizmetlerin elektronik ortamda sunulmasıdır. e-devlet ile sunulan hizmetlerden bazıları şunlardır:

E-DEVLET sistemi üzerinden **Mahkeme dava dosyası sorgulama** ,**Trafik cezası sorgulama** , **Adli sicil kaydını sorgulama**, **Vergi borcu öğrenme**, **Cep telefonu ile IMEI numarasını eşleştirme** , **MEB sınav yeri ve sonucu sorgulama**, **Doğal afet sigortası poliçe sorgulama** gibi işlemleri yapabiliriz.

DEVLETİN KISA YOLU
e-Devlet KAPISI

Sivil Toplum Kuruluşları

Topluman tüm ihtiyaçlarının **devlet tarafından karşılanması mümkün** değildir. İnsanlar toplumun çeşitli sorunlarını çözmek ve birtakım ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir araya gelerek bazı sosyal kuruluşlar oluştururlar.

Yardımlaşma, dayanışma ve iş birliği içinde hareket ederek toplum yararına hizmet eden **bu kuruluşlara sivil toplum kuruluşu** adı verilir.

Sivil Toplum Kuruluşlarının özellikleri

- **Gönüllük** esasına göre çalışırlar. Çalışanlar, hizmetlerinin karşılığında **ücret almazlar**.
- **Masraflarını**, çalışmalarına destek veren üyelerin **bağışlarıyla** karşılarlar.
- Amaçları topluma hizmet etmek, toplumun sorunlarına çözüm bulmaktır.
- Her birey diğerleriyle **dayanışma** içindedir ve **yardımlaşma ön plandadır**.
- Kuruluşlarında devletin katkısı yoktur. Ancak **alışmalarını devletin koyduğu yasalar** çerçevesinde gerçekleştirirler.
- Devletin yükünü azaltmaya çalışırlar.
- **Maddi kazanç sağlama amacı** taşımazlar.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

HALKA HİZMET EDENLER

Eğitim Alanında Hizmet Veren STK'lar.

Eğitim alanında hizmet veren STK lar arasında

- Milli Eğitim Vakfı (MEV),
- Türk Eğitim Derneği (TED),
- Darüßsafaka Cemiyeti,
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV),
- Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), Türkiye Eğitim Vakfı (TEV)

Darüßsafaka
1863 CEMİYET

AÇEV
ANNE ÇOCUK EĞİTİM VAKFI

Sağlık Alanında Hizmet Veren STK'lar.

- Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV)
- Türkiye Yeşilay Cemiyet
- Türk Kalp Vakfı
- Türk Diyabet Vakfı
- Türk Böbrek Vakfı

Çevre Alanında Hizmet Veren STK'lar

- Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)
- Doğa ve Çevre Vakfı
- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)
- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıklarını Değerlendirme Vakfı. (ÇEVKO)

AKUT: Arama Kurtarma ve yardım alanında faaliyet gösteren STK'dır.

TÜRK KIZILAYI: Doğal afetlerde gıda ve barınma hizmetleri sağlar. Kan toplar ve hastanelerin kan ihtiyacını karşılar.

TEMA: Çölleşmeye karşı faaliyet yürütür. Ağaç diker erozyonla mücadele eder.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK HALKA HİZMET EDENLER

Darüüşsafaka
1863 CEMİYET

Annesi veya babası hayatta olmayan, maddi olanakları yetersiz, yetenekli öğrencilere karşılıksız eğitim olanağı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Şehit askerlerin bakmakla yükümlü oldukları yakınlarına ve Gazilere yardım sağlayan sivil toplum kuruluşudur.

Sigara, içki ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddelerin zararlı etkilerine karşı insanları korumaya ve bilinçlendirmeye çalışır.

Lösemi, kan kanseri hastalığıdır. Vakfın temel amacı, lösemili çocukların sağlık ve eğitim başta olmak üzere her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmaktır.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ
5 Mart 1920

LÖSEV
Lösemili Çocuklar Vakfı

Resmî Kurumlar ile Sivil Toplum Kuruluşlarının Karşılaştırılması.

Resmî Kurum

- Devlet tarafından kurulur.
- Tüm giderleri devlet tarafından karşılanır.
- Çalışanlar yaptığı hizmetin karşılığı olarak ücret (maaş) alırlar.
- Çalışma zorunluluğu vardır ve çalışma saatleri önceden belirlenmiştir.
- Çalışanlar arasında ast-üst ilişkisi vardır.

- Gönüllü bireyler tarafından kurulur.
- Giderlerini gönüllüler karşılar
- Çalışanlar gönüllülük esasına göre çalışırlar
- Çalışma zorunluluğu ve belirli mesai saatleri yoktur
- Çalışanlarda ast-üst ilişkisi yoktur, dayanışma ve yardımlaşma vardır

Sivil Toplum Kuruluşu

Resmî Kurumlar ile Sivil Toplum Kuruluşlarının Ortak Yönleri

HER İKİSİDE

- Yasalara uygun kurulur ve çalışırlar
- Toplumsal ve bireysel sorunlarla ilgilenir.
- Dayanışma ve iş birliği içindedirler.
- İkisinin de amacı topluma hizmet etmektir.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK YAŞADIĞIM YERİN YÖNETİMİ

DEVLET: Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu varlığa **devlet** denir.

Devletimiz vatandaşlarına **daha iyi hizmet götürebilmek amacı** ile teşkilatlanarak çeşitli yönetim birimleri oluşturmuştur.

YÖNETİM BİRİMLERİ

MERKEZİ YÖNETİM BİRİMLERİ

Ülkenin merkezinde yer alır
Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu ve yardımcı kuruluşlardan oluşur.

**CUMHURBAŞKAN
LIĞI VE
BAKANLAR
KURULU**

MERKEZE BAĞLI YÖNETİM BİRİMLERİ

Kurumları Yöneten kişiler Başkentten Ankara'dan **atama** yolu ile görevlendirildiği yönetim birimleridir.

VALİLİK

İlde yer alır.
Yöneticisi Validir.

KAYMAKAMLIK

İlçede yer alır.
Yöneticisi kaymakamdır.

YEREL YÖNETİM BİRİMLERİ

Yerleşim yerine hizmet götürmek amacıyla **seçimle** başa gelen kişilerin yönettiği yönetim birimleridir.

BELEDİYE

İl, ilçe ve Beldelerde yer alır.
Yöneticisi belediye başkanıdır.

MUHTARLIK

Köy ve Mahallede yer alır.
Yöneticisi muhtardır.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

YAŞADIĞIM YERİN YÖNETİMİ

MERKEZİ YÖNETİM BİRİMLERİ

Ülkenin merkezinde yer alır
Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar
Kurulu ve yardımcı
kuruluşlardan oluşur.

Merkezi yönetim karar alma sürecinde yardımcı olan kuruluşlar

Millî Güvenlik Kurulu, Danıştay, Sayıştay, Devlet Denetleme Kurulu Millî Eğitim Şûrası, Sağlık Şûrası, Yüksek Askerî Şûra, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, Yüksek Planlama Kurulu, Para- Kredi ve Koordinasyon Kurulu

Yardımcı kuruluşlar olarak görev yapar

Millî Güvenlik Kurulu, millî güvenlik ile ilgili konularda tavsiye niteliğinde kararlar alır ve bu kararları Bakanlar Kuruluna bildirir.

Danıştay, idari mahkemelerce verilen karar ve hükümlerin son inceleme kurulusudur.

Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu gelir ve giderlerini denetler, genel bütçeyle ilgili son kararı verir.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

YAŞADIĞIM YERİN YÖNETİMİ

MERKEZE BAĞLI YÖNETİM BİRİMLERİ

Merkeze Bağlı Yönetim Ülkemizin yönetim merkezi başkent **Ankara'dır**. Ancak ülkemizin büyük bir coğrafi alanda kurulmuş olması **tüm kurumların merkezden yönetilmesine engel** olmaktadır. Merkezî yönetim, **kamu hizmetlerinin vatandaşlara daha rahat ulaştırılması** ve toplumun **ihtiyaçlarının daha kolay karşılanması amacıyla il ve ilçe** gibi yönetim birimleri oluşturmuştur.

İLİN YÖNETİMİ

- Merkeze bağlı en büyük yönetim birimidir.
 - Yönetiminde **Vali** bulunur.
 - Valiler, **atama** yoluyla iş başına gelir.
 - Valiler, **İçişleri Bakanlığına** bağlıdır.
- VALİLER:**
- İlde bulunan **memurları denetlemek**,
 - İldeki **güvenliği** sağlamak,
 - İl sınırları içinde **kanunları** ve bakanlıklardan gelen **emirleri uygulamak**
 - İlin **eğitim, kültür, ulaşım, sanayi** gibi alanlarda **gelişip** kalkınmasını sağlamak
 - İlde bulunan **vatandaşların** yönetimle ilgili **istek ve şikayetlerini** dinlemek
 - **Millî bayramlara** merkezî yönetimi temsilen **katılmak**, halkın bayramını kutlamak
 - Kendisine bağlı **kurum ve kuruluşlar arasında iş birliği** sağlamak

İLÇENİN YÖNETİMİ

- Yönetiminde **Kaymakam** bulunur. Valiye bağlıdır.
 - Kaymakamlar, **atama** yoluyla iş başına gelir.
- KAYMAKAMLAR:**
- İlçe de bulunan **memurları denetlemek**,
 - İlçedeki **güvenliği** sağlamak,
 - İlçe sınırları içinde **kanunları** ve bakanlıklardan gelen **emirleri uygulamak**
 - İlçenin **eğitim, kültür, ulaşım, sanayi** gibi alanlarda **gelişip** kalkınmasını sağlamak
 - İlçede bulunan **vatandaşların** yönetimle ilgili **istek ve şikayetlerini** dinlemek
 - **Millî bayramlara** merkezî yönetimi temsilen **katılmak**, halkın bayramını kutlamak
 - Kendisine bağlı **kurum ve kuruluşlar arasında iş birliği** sağlamak

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

YAŞADIĞIM YERİN YÖNETİMİ

İL VE İLÇE YÖNETİM MÜDÜRLÜKLERİ

Ülkemizdeki il ve ilçelerde bakanlıklara bağlı olarak ihtiyaca göre **il ve ilçe birimleri** kurulur. Bu kurumlar il ve ilçe müdürlükleri olarak bilinir. **İl müdürlükleri valie** karşı, **ilçe müdürlükleri kaymakam ve valie** karşı sorumludur.

Valie Bağlı İl Müdürlükleri

- İl Millî Eğitim Müdürlüğü
- İl Sağlık Müdürlüğü
- İl Emniyet Müdürlüğü
- İl Tarım Müdürlüğü
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Kaymakama Bağlı İlçe Müdürlükleri

- İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
- İlçe Sağlık Müdürlüğü
- İlçe Emniyet Müdürlüğü
- İlçe Tarım Müdürlüğü
- İlçe Kültür ve Turizm Müdürlüğü

YEREL YÖNETİM BİRİMLERİ

İl, ilçe ve köylerde çöplerin toplanması, sokakların **temizlenmesi**, **yol** bakım ve onarımı çalışmalarının yapılması, **su** ihtiyacının giderilmesi gibi hizmetleri sunmak amacıyla kurulmuş yönetim birimlerine yerel yönetim adı verilir. **Belediyeler ve muhtarlıklar** yerel yönetimlerdir.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

YAŞADIĞIM YERİN YÖNETİMİ

BELEDİYELER

Yaşadığımız yerleşim birimindeki **sokakların bakımı, temizliği, aydınlatması, suyu, esnafın denetimi** gibi kamu hizmetlerini karşılamak amacıyla kurulan yerel yönetim birimlerine **belediye** denir.

- Yöneten kişilere **Belediye Başkanı** denir.
- Büyükşehir, İlçe ve Belde belediyeleri olarak ayrılır.
- Belediye başkanı **seçimle** iş başına gelir.
- Vatandaşların **nikâh ve cenaze** işlerini yerine getirmek
- Evsel atıkları toplamak, cadde ve sokakların **temizliğini** yapmak
- **İtfaiye ve zabıta** hizmetlerini sunmak
- **Pazar yerleri** açmak
- **Su** dağıtımı, **kanalizasyon**, **yolların** bakım ve onarımı, **doğal gaz** dağıtımı gibi **alt yapı hizmetlerini** sağlamak
- İl ve ilçe merkezlerinde **ulaşım** hizmetleri sağlamak
- **Kültür, spor ve tiyatro** gibi alanlarda vatandaşlara hizmet sunmak

KÖY VE MAHALLE YÖNETİMİ

- Nüfusu 2000'den az olan yerleşim yerlerine **köy** denir.
- Köy yönetiminin başında **muhtar** bulunur.
- Muhtarlar **seçimle** iş başına gelir.
- **Salgın ve bulaşıcı** hastalık durumunda yetkililere haber vermek
- Köye **gelenlerin** neden geldiklerini anlamak, aralarında şüpheli olanlar varsa en yakın güvenlik birimine haber vermek
- **Sağlık, eğitim, ulaşım ihtiyaçlarında** merkeze bağlı yönetim ile halk arasında bağ kurmak
- Halk ile merkeze bağlı yönetim arasındaki **evrak** işlerini düzenlemek
- Muhtarlık bulunan bir başka yerleşim birimi de mahalledir. Her mahallenin bir muhtarı vardır.
- **Seçmen kâğıtlarının** dağıtılmasını sağlamak
- **Askerlikle ilgili tebligatların** yapılmasını sağlamak
- Mahallede yapılacak hizmetlerle ilgili yetkililerle **bilgi** alışverişinde bulunmak

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

TEMEL HAKLARIMIZI VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZİ ÖĞRENELİM

TEMEL HAK: Bir insanın doğuştan sahip olduğu ve insanca yaşayabilmesi için gerekli olan haklara **temel hak** denir.

- İnsanlar **doğdukları andan itibaren temel hak ve özgürlüklere** sahip olurlar.
- Bu haklardan **vazgeçemez** ve başkalarına **devredemez**.
- Temel haklar **devlet** tarafından **anayasa ile korunma altına** alınmıştır.

İnsanlar

- Yaşamak,
- Eğitim almak,
- Sağlıklı bir yaşam sürmek,
- Özel hayatlarının gizli tutulmasını istemek,
- Konut Dokunulmazlığı hakkı,
- Seçme ve seçilme,
- Geçimini sağlamak için çalışma

Gibi temel haklara sahiptir.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

TEMEL HAKLARIMIZI VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZİ ÖĞRENELİM

ANAYASA İLE GÜVENCE ALTINDA OLAN BAZI TEMEL HAKLARIMIZ

Kişi Dokunulmazlığı Hakkı (Yaşama Hakkı)

MADDE 17. - Herkes **yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına** sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

MADDE 20. - Herkes, **özel** hayatına **ve aile hayatına** saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz

Konut Dokunulmazlığı Hakkı

MADDE 21. - **Kimsenin konutuna dokunulamaz.** Kanunla yetkili kurumlar yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

Eğitim ve Öğrenim Hakkı

MADDE 42. - **Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.** Devlet yasalar çerçevesinde eğitim öğretim hakkını düzenler. Devlet okullarında eğitim ücretsiz ve tüm okullarda kız ve erkek ayrımı yapılmadan eşittir.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

TEMEL HAKLARIMIZI VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZİ ÖĞRENELİM

Sağlık Hakkı

MADDE 56. - Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Devlet halkın sağlığı için gerekli tedbirleri almak zorundadır.

Seçme ve Seçilme Hakkı

MADDE 67. - Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. On sekiz yaşını dolduran herkes seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

ÖZGÜRLÜK: İnsanların her türlü dış etkiden bağımsız olarak kendi isteğine ve düşüncesine göre karar vermesine özgürlük denir

İnsanların kişiliğini geliştiren ve başkalarının haklarını ihlâl etmeden özgürce yaşamasını sağlayan temel özgürlükler vardır. Devlet tarafından anayasal güvence altında olan özgürlüklerden bazılarını inceleyelim.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

TEMEL HAKLARIMIZI VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZİ ÖĞRENELİM

Haberleşme Özgürlüğü

MADDE 22. - Herkes, **haberleşme hürriyetine** sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Kanunda belirtilen şartlar ve hakim kararı olmadıkça kimse haberleşme hürriyetinden mahrum bırakılamaz.

Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü

MADDE 23. - Herkes, **yerleşme ve seyahat hürriyetine** sahiptir. Devlet gerekli gördüğü durumlarda yerleşme ve seyahat özgürlüğünü sınırlandırabilir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

Din ve Vicdan Özgürlüğü

MADDE 24. - Herkes **vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine** sahiptir. Kimse ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altındadır.

Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü

MADDE 25. - Herkes, **düşünce ve kanaat hürriyetine** sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

TEMEL HAKLARIMIZI VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZİ ÖĞRENELİM

Kişi, **doğduğu** andan **ölünceye** kadar temel **hak ve özgürlüklere** sahiptir. Temel hak ve özgürlükler **evrenseldir** yani dünyanın her yerinde geçerlidir. Ülkemizde temel hak ve özgürlüklerimiz **anayasa**yla **güvence altına** alınmıştır.

KATILIM HAKKI: İnsanların yaşamlarını etkileyen toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmelere dair söz sahibi olmaları açısından kullanılan temel hakka **katılım hakkı** denir. Vatandaşların ülke yönetimine katılma hakkı vardır.

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ: Kişinin inançlarını ve düşündüklerini hiçbir baskıya uğramadan özgürce açıklayıp yayabilmesine **düşünce özgürlüğü** denir

Anayasamızda hangi durumlarda **temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilceği** açıkça belirtilmiştir. **Bunlar:**

- Savaş hâli,
- Sıkıyönetim,
- Olağanüstü hâl,
- Kamu düzeninin bozulması,
- Millî güvenliğin tehlikede olması,
- Bulaşıcı ve salgın hastalıkların ortaya çıkması

Yaşama hakkı, düşünce ve kanaat özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ise her ne sebeple olursa olsun **sınırlanmaz.**

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

EGEMENLİK, hâkim olma ve yönetme anlamına gelen bir kavramdır.

Bir devletin, vatandaşları, o ülkenin sınırları içinde yaşayan yabancılar ve ülke üzerindeki yetkilerinin tümüne **egemenlik** denir.

MİLLÎ EGEMENLİK ise egemenliğin yani **yönetme gücünün** doğrudan doğruya **millete** ait olmasıdır. Ülkeyi **halkın seçtiği** kişiler yönetir.

Ülkemizde Anayasamızın 6. Maddesine göre "**Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.**"

Ülkemizde **egemenlik** hakkı **TBMM Açılması ve Cumhuriyetin ilanı**yla halka geçmiştir.

BAĞIMSIZLIK: Bireyin ve toplumun hiçbir yere bağlı kalmadan kendi geleceklerine **hür iradesiyle kendilerinin karar** vermesidir.

MİLLÎ BAĞIMSIZLIK: Bir milletin bağımsız ve hür bir şekilde yaşamasına, **başka bir devlete bağımlı olmadan özgürce karar verebilmesine** denir.

Ülkemizde **Kurtuluş savaşı** sonucunda **Milli bağımsızlığını** kazanmıştır.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

MİLLİ EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

BAYRAĞIMIZ

İSTİKLAL MARŞIMIZ

PARAMIZ

DİLİMİZ

MECLİSİMİZ

BAŞKENTİMİZ

BAYRAĞIMIZ

- Bayrak bir milletin **bağımsız olduğunu gösteren** önemli bir semboldür.
- Bağımsız olan her ülkenin kendine ait bir bayrağı bulunur. Türk bayrağı da bizim varlığımızın ve bağımsızlığımızın göstergesidir.
- Bayrağımız **rengini bu vatan için şehit olan vatandaşlarımızın kanlarından almıştır.**
- 1983 yılında çıkarılan **Türk Bayrağı Kanunu** ile bayrağımızın boyutları, şekli, nerelerde ve nasıl kullanılacağı belirtilmiştir.

Madde 7 - Türk bayrağı; yırtık, sökkük, yamalı, delik, kirli, soluk, buruşuk veya layık olduğu manevi değeri zedeleyecek herhangi bir şekilde kullanılamaz. Resmî yemin törenleri dışında her ne maksatla olursa olsun masalara, kürsülere örtü olarak serilemez. Oturulan veya ayakla basılan yerlere konulamaz. Bu yerlere ve benzeri eşyaya bayrağın şekli yapılamaz. Elbise veya üniforma şeklinde giyilemez. Hiçbir siyasi parti, teşekkül, dernek, vakıf ve tüzükte belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları dışında kalan kurum ve kuruluşun amblem, flama, sembol ve benzerlerinin ön veya arka yüzünde esas veya fon teşkil edecek şekilde kullanılamaz. Türk bayrağına sözle, yazı veya hareketle veya herhangi bir şekilde hakaret edilemez, saygısızlıkta bulunulamaz. Bayrak yırtılamaz, yakılamaz, yere atılamaz, gerekli özen gösterilmeden kullanılamaz.

5.SINIF DERS NOTU

6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

İSTİKLAL MARŞIMIZ

Her ülkenin kendine ait bir millî marşı vardır. İstiklâl Marşı, bizim millî marşımızdır. İstiklâl Marşı, millî egemenlik ve bağımsızlığımızın önemli simgelerinden biridir. Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği günlerde millî mücadele ruhumuzu yansıtacak, birlik ve beraberliğimizi artıracak bir marş yazılması düşünülür.

Mehmet Akif para ödülü olduğu için yarışmaya katılmaz ancak sonra ikna edilir ve İstiklâl Marşını Yazar. 724 eser arasından **İstiklâl Marşı** milli marş olarak seçilir. **12 Mart 1921** tarihinde İstiklâl Marşı, millî marşımız olarak kabul edilir

İstiklâl Marşımızın bestecisi **Osman Zeki Üngör**'dür.

PARAMIZ

Devletlerin bağımsızlık sembollerinden birisi para bastırmadır. Özgürce parasını basabilen devlet bağımsızdır. Paralarımızın ön yüzünde devletimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk yer alırken arka yüzünde kültürümüz için önemli kişiler yer almaktadır.

DİLİMİZ

Milleti millet yapan önemli unsurlardan biride dildir. Dilimiz geliştirmek ve korumak için Atatürk Türk Dil Kurumunu kurmuştur. Dilimiz Türkçeye sahip çıkmalı ve onu güzel kullanmalıyız.

MECLİSİMİZ

Kendi meclisinde olan ve özgürce karar alan devletler bağımsızdır. Egemenlik sembolümüz olan TBMM **23 Nisan 1920**'de açılmış ve halk yönetime katılmaya başlamıştır. Yasaların çıkarılması ve değiştirilmesi meclis tarafından yapılmaktadır.

BAŞKENTİMİZ

Bağımsız her ülkenin bir başkenti vardır. Merkez yönetimin başı olarak **13 Ekim 1923**'te Türkiye'nin başkenti Ankara olmuştur.